

Актуальні питання соціологічних наук
Шиделко А. В., кандидат соціологічних наук
Науково-практичний центр професійно-технічної освіти
НАПН України, науковий співробітник відділу практичної психології
м. Львів, Україна

СТАТЕВА МОРАЛЬ У ДОСЛІДЖЕННЯХ ВЧЕНИХ

Постановка проблеми. Сексуальна тематика у дослідженнях багатьох вчених різних історичних епох була і є предметом виняткової уваги. Оскільки система моральних норм є однією зі складових частин системи моральних цінностей конкретного суспільства і включає як правила статевої поведінки людей, так й етичні, естетичні погляди, звичаї, що стосуються питань сексу.

У сучасній науковій літературі зазначається, що трактування будь-якої норми вимагає уваги та відповідальності особистості, оскільки саме на основі її правильного розуміння встановлюються критерії відхилень від норми з усіма наслідками для людини, соціальної групи та цілого суспільства. Визначаючи норму, слід враховувати складність, багатогранність, суперечливість поведінки людини в соціумі [4, с. 5], а також культурний контекст. З огляду на складність і неоднозначність окреслення поняття норми, так як бувають різні види норм (статистична, клінічна, медична, психологічна, вікова, етична, релігійна, культурна, правова, біологічна тощо), поняття норми є відносним і тому воно повинно розглядатися як критерій для оцінювання поведінки, має бути тісно пов'язане з соціокультурним контекстом даного суспільства, а нерідко і з історичним періодом розуміння певного явища.

Норма несе в собі не лише середньостатистичну величину, яка характеризує певне соціальне явище чи процес, але й серію допустимих відхилень від цієї величини в певному діапазоні, визначеному суспільством. У нашому дослідженні ми зосередимо свою увагу на підходах відомих вчених щодо проблем статевої моралі в соціальному контексті.

Аналіз останніх наукових публікацій та досліджень. Соціологічний підхід до вивчення моралі виник ще в XIX столітті. Його поява була тісно пов'язана із формуванням впливових соціологічних шкіл – французької (О. Конт, Л. Леві-Брюль, Е. Дюркгейм), німецької (М. Вебер, Г. Зіммель), англійської (Дж. Мілль,

Г. Спенсер) та американської (Дж. Д'юї, Е. Росе). Їхні представники, майже всі без винятку, провадили дослідження проблем моралі в соціальному контексті, окреслювали коло соціологічних проблем вивчення моралі, деякі намагалися розробити та вдосконалити соціологічні методи дослідження моралі [7, с. 205].

Метою статті – є висвітлення наукових підходів відомих вчених щодо проблем статевоосвітньої тематики в соціальному контексті.

Виклад основного матеріалу. Перші масові анкетні опитування з питань сексуальної тематики здійснив німецький лікар-психіатр, сексолог і вчений М. Хіршфельд (1868-1935 рр.). Ще у 1903 р. він розіслав анонімний запитальник щодо статевого життя молоді. Незважаючи на недосконалість методики вченого, його дані й сьогодні використовуються для статистики та порівняння [9].

Згодом (1907 р.) німецький терапевт і сексолог І. Блох у книзі “Сексуальне життя нашого часу в його відношеннях до сучасної культури”, як зазначає І. Кон, проголосив створення нової “науки про стать”, підкресливши, що вона покликана синтезувати дані всіх наук про людину, включаючи загальну біологію, антропологію, етнологію, філософію, психологію, медицину й історію, літературу та культуру [3, с. 7].

Берлінський невропатолог А. Молль (1862-1939 рр.) один із родоначальників вивчення дитячої сексуальності в книзі “Половая жизнь ребенка”, описуючи статеve життя дитини, відводить спеціальний розділ цій проблемі “Статеве виховання” в якому, зокрема, розглядає питання шкільної та сімейної сексуальної просвіти; статеві девіації; висвітлює індивідуальний підхід щодо сексуальної просвіти дітей [5].

Славетний австрійський психолог, психіатр і невропатолог, творець психоаналізу З. Фрейд (1856-1939 рр.) розвинув теорію психосексуального розвитку індивіда, згідно з якою у формуванні характеру і його патології головна роль відводиться переживанням раннього дитинства. В основі неврозів учений вбачав наявність сексуальних проблем. Підсумком його наукових пошуків послужила теорія психосексуального розвитку суспільства й індивіда. До основних праць присвячених тематиці статевої моралі належать: “Три нариси з

теорії сексуальності”, “Табу незайманості”, “Нариси з психології сексуальності” тощо [8].

Дослідник Н. Румянцев ще у 1913 р. зазначав, що питання статевого виховання належить до числа назрілих і складних проблем моралі. Коли вчені зацікавились питанням сексуальної освіти підлітків, відкрились обурливі факти сексуальної деморалізації молоді, яка досягла помітних масштабів. Медична статистика цього періоду засвідчила, що 67% молодих людей починають статеве життя до 16 р., деякі з них – навіть із 14 р. при цьому 41% користується послугами проституток, у зв'язку з чим зростала кількість учнів, хворих на різні венеричні хвороби: серед 500 пацієнтів, заражених сифілісом, були студенти (25,6%) й учні середніх навчальних закладів (13,6%). Таким чином, на долю молоді, яка навчалася, припадала близько 40% всіх заражених (39,2%) [6, с. 3-5]. Статистичні дані свідчать про те, що в підготовці до майбутнього статевого життя молоді вже тоді існувало чимало проблем, які потребували вирішення з боку психолого-педагогічних фахівців і уважного ставлення до питань сексуальної освіти дітей у родинному колі та соціумі.

Так, наприклад, у роботах російського радянського соціолога, спеціаліста в області соціології сім'ї, гендерних і сексуальних досліджень, професора С. Голода, зокрема, досліджується роль таких моральних і соціально-психологічних цінностей сім'ї, як інтимність і автономність, а також уявлення про “нормальність” і “збоченість” у сексуальній поведінці людей в різних етнокультурах. У низці праць увага акцентувалася на значення сім'ї у процесі статевого виховання молоді. У 60-70-ті роки ХХ ст. дослідження С. Голода в Польщі, Франції та ФРН засвідчили, що лише 1-3% молоді мали свій перший статевий контакт із проституткою, у більшості випадків партнерки були приблизно одного віку та соціального статусу з юнаками [1, с. 7-19].

Радянський, російський соціолог, антрополог, філософ, сексолог І. Кон одним із перших в Росії звернув увагу на небезпеку сексуального насильства, ініціював створення телефонної служби довіри. Починаючи з 1966 р., І. Кон переконливо доводив необхідність введення в Росії, за прикладом західних країн, сексуальної

просвіти підлітків, а також опублікував декілька популярних книг і навчальних посібників із сексології для навчальних закладів [3].

На думку радянських і російських дослідників-професорів, Д. Колесова та Н. Сельверової статеве виховання – це процес, спрямований на формування рис особистості й установок, що визначають прийнятне в даному суспільстві ставлення до людини протилежної статі (і не лише в сім'ї) (1978). Згадані дослідники завдання статевого виховання вбачають у формуванні суспільно корисних установок особистості в різних аспектах взаємовідносин між представниками протилежних статей, які б забезпечували збереження особистого здоров'я, створення повноцінної здорової сім'ї, орієнтацію подружжя на таке число дітей в сім'ї, яке найбільшою мірою відповідало б інтересам суспільства, і розвиток здатності враховувати специфічні статеві особливості (фізичного і психічного характеру) протилежної статі в процесі трудової діяльності [2, с. 134].

Серед найбільш відомих у цьому напрямі можна окреслити наукові розвідки американського соціолога Д. Янкеловича та англійського – В. Паккарда. Результати дослідження останнього були описані в книзі “Сексуальне бездоріжжя”. Серед причин, що, на думку автора цього дослідження, викликали кризовий стан статевої моралі, він називає емансипацію, яка призвела до падіння авторитету жінки-матері; процеси урбанізації, що суттєво послаблювали контроль за поведінкою підростаючого покоління; подовження періоду молодості та зростання вікового бар'єра для вступу до шлюбу; досягнення медицини в галузі протизаплідних засобів і деякі інші обставини [7, с. 228].

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Таким чином, з огляду на ґрунтовні дослідження представлених нами вчених, можемо з упевненістю стверджувати, що проблема статевої моралі в житті суспільства, як була так і залишається актуальною. Також надзвичайної актуальності набуває завдання наукової розробки більш ефективних способів профілактики статевої деморалізації в молодіжному середовищі, що має ґрунтуватися на інтердисциплінарному підході та послуговуватися здобутками сучасної соціологічної, психолого-педагогічної науки тощо.

Література

1. Голод С. И. Социологические исследования проституции в России / С. И. Голод, И. А. Голосенко. — Спб. : Петрополис, 1998. — 127 с.
2. Колесов Д. В. Физиолого-педагогические аспекты полового созревания / Д. В. Колесов, Н. Б. Сельверова. — М. : Педагогика, 1978. — 224 с.
3. Кон І. С. Вступ до сексології / І. С. Кон ; [пер. з рос. П. Л. Пироженко]. — К. : Либідь, 1991. — 304 с.
4. Лерш Ф. Розуміння особи у психології / Ф. Лерш // Гуманістична психологія : антологія [в 3-х т.] / [за ред. Р. Трача, Г. Балла]. — К. : Пульсари, 2001. — Т. 1. — С. 93—109.
5. Молль А. Половая жизнь ребенка / А. Молль ; [пер. с нем. Л. Рохальского ; под ред. Б. И. Бентовина]. — СПб. : Новая жизнь, 1909. — 268 с.
6. Румянцев Н. Е. Проблема полового воспитания с психологической точки зрения / Н. Е. Румянцев. — СПб. ; Варшава : Изд. журн. “Обновление школы” [под ред. А. Зачиняева], 1914. — 61 с.
7. Спеціальні та галузеві соціології : навчальний посібник / [за ред. В. Є. Пилипенка]. — К. : Фоліант, 2007. — 451 с.
8. Фрейд З. Вступ до психоаналізу / З. Фрейд ; [пер. з нім.]. — К. : Основи, 1998. — 709 с.
9. Хиршфельд Магнус – известный немецкий врач, сексолог [Електронний ресурс]. — Режим доступу : www.peoples.ru.